

บทที่ 7 (หนี้-การควบคุมทรัพย์สินลูกหนี้/ลูกหนี้และ เจ้าหนี้หลายคน/ความระงับแห่งหนี้)

กฎหมายธุรกิจ

อาจารย์ ปิติเทพ อยู่ยืนยง

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

วิชากฎหมายธุรกิจ (บรรยาย 60 นาที)

FUNDAMENTAL BUSINESS LAW (176220)

ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559

การควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้

- ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
- มาตรา 233 ถ้าลูกหนี้ขัดขืนไม่ยอมใช้สิทธิเรียกร้อง หรือเพิกเฉยเสียไม่ใช้สิทธิ เรียกร้อง เป็นเหตุให้เจ้าหนี้ต้องเสียประโยชน์ไซ้รู้ ท่านว่าเจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องนั้นในนามของ ตนเอง แทนลูกหนี้เพื่อป้องกันสิทธิของตนในมูลหนี้นั้นก็ได้ เว้นแต่ในข้อที่เป็นการของลูกหนี้ส่วนตัว โดยแท้
- มาตรา 237 เจ้าหนี้ชอบที่จะร้องขอให้ศาลเพิกถอนเสียได้ซึ่งนิติกรรมใด ๆ อันลูกหนี้ได้กระทำลงทั้งรู้ว่าจะเป็นการทำให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าปรากฏว่าในขณะที่ทำนิติกรรมนั้น บุคคลซึ่งเป็นผู้ได้ลาภนอกแต่การนั้นมีรู้เท่าถึงข้อความจริง อันเป็นการทำให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบนั้นด้วย แต่หากกรณีเป็นการทำให้โดยเสนาหา ท่านว่าเพียงแต่ ลูกหนี้เป็นผู้รู้ฝ่ายเดียวเท่านั้น ก็พอแล้วที่จะขอเพิกถอนได้ บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับแก่นิติกรรมใด อันมิได้ มีวัตถุประสงค์เป็นสิทธิในทรัพย์สิน

การควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้

- **มาตรา 226 บุคคลผู้รับช่วงสิทธิ**ของเจ้าหนี้ ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่ เจ้าหนี้ มีอยู่โดยมูลหนี้ รวมทั้งประกันแห่งหนี้นั้นได้ ในนามของตนเอง ช่วงทรัพย์ ได้แก่เอา ทรัพย์สินอันหนึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินอีกอันหนึ่ง ในฐานะ นิติบัญญัติอย่างเดียวกันกับ ทรัพย์สินอันก่อน
- **มาตรา 303 สิทธิเรียกร้องนั้นท่านว่าจะพึงโอนกันได้** เว้นไว้แต่สภาพแห่งสิทธิ นั้นเองจะไม่เปิด ช่องให้โอนกันได้ ความที่กล่าวมานี้ย่อมไม่ใช่บังคับ หากคู่กรณี ได้แสดงเจตนาเป็นอย่างอื่น การแสดงเจตนาเช่นว่านี้ ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการ โดยสุจริต
- **มาตรา 304 สิทธิเรียกร้องเช่นใด ตามกฎหมายศาลจะสั่งยึดไม่ได้** สิทธิเรียกร้อง เช่นนั้น ท่านว่า จะโอนกันหาได้ไม่

การควบคุมทรัพย์สินของลูกหนี้

- **มาตรา 199** การเลือกนั้นท่านให้ทำด้วยแสดงเจตนาแก่คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง การชำระหนี้ได้เลือกทำเป็นอย่างใดแล้ว ท่านให้ถือว่าอย่างนั้นอย่างเดียวเป็นการ ชำระหนี้อันกำหนดให้กระทำแต่ต้นมา
- **มาตรา 200** ถ้าจะต้องเลือกภายในระยะเวลาอันมีกำหนด และฝ่ายที่มีสิทธิจะเลือก มิได้เลือกภายในระยะเวลานั้นไซ้ ท่านว่าสิทธิที่จะเลือกนั้นยอมตกไปอยู่แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ถ้ามิได้กำหนดระยะเวลาให้เลือกไซ้ เมื่อหนีถึงกำหนดชำระฝ่ายที่ไม่มีสิทธิจะเลือกอาจกำหนดเวลาพอสมควรแก่เหตุ แล้วบอกกล่าวให้ฝ่ายนั้นใช้สิทธิเลือกภายในเวลาอันนั้น
- **มาตรา 201** ถ้า บุคคลภายนอกจะพึงเป็นผู้เลือก ท่านให้กระทำด้วยแสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ และลูกหนี้จะต้องแจ้งความนั้นแก่เจ้าหนี้ ถ้าบุคคลภายนอกนั้นไม่อาจจะเลือกได้ก็ดี หรือไม่เต็มใจจะเลือกก็ดี ท่านว่าสิทธิ ที่จะเลือกตกไปอยู่แก่ฝ่ายลูกหนี้

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

- **มาตรา 291** ถ้าบุคคลหลายคนจะต้องทำการชำระหนี้ โดยทำนองซึ่งแต่ละคน จำต้องชำระหนี้สิ้นเชิงไซ้ร้ แม้ถึงว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้สิ้นเชิงได้แต่เพียงครั้งเดียว (กล่าวคือลูกหนี้ร่วมกัน) ก็ดี เจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้แต่คนใดคนหนึ่งสิ้นเชิง หรือแต่ โดยส่วนก็ได้ตามแต่จะเลือก แต่ลูกหนี้ทั้งปวงก็ยังคงต้องผูกพันอยู่ทั่วทุกคนจนกว่าหนี้นั้น จะได้ชำระเสร็จสิ้นเชิง
- **มาตรา 292** การที่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งชำระหนี้นั้น ย่อมได้เป็นประโยชน์ แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ ด้วย วิธีเดียวกันนี้ท่านให้ใช้บังคับแก่การใด ๆ อันพึงกระทำแทนชำระหนี้วางทรัพย์สินแทนชำระหนี้ และหักกลบลบหนี้ด้วย ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งมีสิทธิเรียกร้องอย่างไร ลูกหนี้คนอื่น ๆ จะเอาสิทธิอันนั้น ไปใช้หักกลบลบหนี้หาได้ไม่

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

- **มาตรา 293** การปลดหนี้ให้แก่ลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่งนั้น ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ลูกหนี้คนอื่น ๆ เพียงเท่าส่วนของลูกหนี้ที่ได้ปลดให้ เว้นแต่จะได้ออกกลางกันเป็น อย่างอื่น
- **มาตรา 295** ข้อความจริงอื่นใด นอกจากที่ระบุไว้ในมาตรา 292 ถึง 294 นั้น เมื่อเป็นเรื่องทั่วถึงตัวลูกหนี้ร่วมกันคนใดก็ย่อมเป็นไปเพื่อคุณและโทษแต่เฉพาะแก่ลูกหนี้คนนั้น เว้นแต่จะปรากฏว่าขัดกับสภาพแห่งหนี้นั่นเอง ความที่ว่ามีมานี้ เมื่อจะกล่าว โดยเฉพาะก็คือว่าให้ใช้แก่การให้คำบอกกล่าว การพิชิต การที่หยาบยกอ้างความผิด การชำระหนี้อันเป็นพื้นวิสัยแก่ฝ่ายลูกหนี้ร่วมกันคนหนึ่ง กำหนดอายุความหรือการที่อายุความสะดุดหยุดลง และการที่สิทธิเรียกร้องเคลื่อนกลิ้งกันไปกับ หนี้สิน

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

- มาตรา 296 ในระหว่างลูกหนี้ร่วมกันทั้งหลายนั้น ท่านว่าต่างคนต่างต้องรับผิดชอบ เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ถ้าส่วนที่ลูกหนี้ร่วมกันคนใดคนหนึ่งจะพึงชำระนั้น เป็นอันจะเรียกเอาจากคนนั้นไม่ได้ไซ้ร์ ยังขาดจำนวนอยู่เท่าไรลูกหนี้คนอื่น ๆ ซึ่งจำต้อง ออก ส่วนด้วยนั้นก็ต้องรับใช้ แต่ถ้าวูกหนี้ร่วมกันคนใดเจ้าหนี้ได้ปลดให้หลุดพ้นจากหนี้อันร่วมกัน นั้นแล้ว ส่วนที่ลูกหนี้คนนั้นจะพึงต้องชำระหนี้ก็ตกเป็นพับแก่เจ้าหนี้ไป
- มาตรา 299 การที่เจ้าหนี้ร่วมกันคนหนึ่งผิดนัดนั้น ย่อมเป็นโทษแก่เจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วย ถ้า สิทธิเรียกร้องและหนี้สินนั้นเป็นอันเคลื่อนกลิ้งกันไปในเจ้าหนี้ร่วมกัน คนหนึ่ง สิทธิของ เจ้าหนี้คนอื่น ๆ อันมีต่อลูกหนี้ก็ย่อมเป็นอันระงับสิ้นไป นอกจากนี้ ท่านให้นำบทบัญญัติแห่ง มาตรา 292, 293 และ 295 มาใช้บังคับด้วย โดยอนุโลม กล่าวโดยเฉพาะก็คือ แม้เจ้าหนี้ร่วมกัน คนหนึ่งจะโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่บุคคลอื่นไป ก็หากระทบกระทั่งถึงสิทธิของเจ้าหนี้คนอื่น ๆ ด้วยไม่

ลูกหนี้และเจ้าหนี้หลายคน

- มาตรา 300 ในระหว่างเจ้าหนี้ร่วมกันนั้น ท่านว่าต่างคนชอบที่จะได้รับชำระหนี้ เป็นส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

ความระงับแห่งหนี้

- **มาตรา 314** อันการชำระหนี้นั้น ท่านว่าบุคคลภายนอกจะเป็นผู้ชำระก็ได้ เว้นแต่สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้บุคคลภายนอกชำระ หรือจะขัดกับเจตนาอันคู่กรณีได้ แสดงไว้ บุคคลผู้ไม่มีส่วนได้เสียด้วยในการชำระหนี้นั้น จะเข้าชำระหนี้โดยขึ้นใจ ลูกหนี้ หาได้ไม่
- **มาตรา 315** อันการชำระหนี้นั้น ต้องทำให้แก่ตัวเจ้าหนี้หรือแก่บุคคลผู้มีอำนาจรับชำระหนี้แทนเจ้าหนี้ การชำระหนี้ให้แก่บุคคลผู้ไม่มีอำนาจรับชำระหนี้นั้น ถ้าเจ้าหนี้ให้สัตยาบัน ก็นับว่าสมบูรณ์

ความระงับแห่งหนี้

- **มาตรา 316** ถ้าการชำระหนี้นั้นได้ทำให้แก่ผู้ครองตามปรากฏแห่งสิทธิในมูลหนี้ ท่านว่าการชำระหนี้นั้นจะสมบูรณ์ก็แต่เมื่อบุคคลผู้ชำระหนี้ได้กระทำการโดยสุจริต
- **มาตรา 317** นอกจากกรณีทีกล่าวไว้ในมาตราก่อน การชำระหนี้แก่บุคคลผู้ไม่มี สิทธิจะ ได้รับ นั้น ท่านว่าย่อมสมบูรณ์เพียงเท่าที่ตัวเจ้าหนี้ได้ลาภออกขึ้นแต่การนั้น
- **มาตรา 318** บุคคลผู้ถือใบเสร็จเป็นสำคัญ ท่านนับว่าเป็นผู้มีสิทธิจะ ได้รับชำระหนี้ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้ ถ้าบุคคลผู้ชำระหนี้รู้ว่าสิทธิเช่นนั้นห้ามไม่ หรือไม่รู้เท่าถึงสิทธินั้น เพราะ ความประมาทเลินเล่อของตน
- **มาตรา 319** ถ้าศาลสั่งให้ลูกหนี้คนที่สามงดเว้นทำการชำระหนี้แล้ว ยังขึ้นชำระ หนี้ให้แก่เจ้าหนี้ ของตนเองไซ้ ท่านว่าเจ้าหนี้ผู้ที่ร้องขอให้ยึดทรัพย์จะเรียกให้ลูกหนี้คนที่สามนั้น ทำการชำระ หนี้อีกให้คุ้มกับความเสียหายอันตนได้รับก็ได้ อนึ่งข้อความซึ่งกล่าวมาในวรรคข้างต้นนี้หา เป็นข้อขัดขวางในการที่ลูกหนี้ คนที่สามจะใช้สิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เจ้าหนี้ของตนเองนั้นไม่

ความระงับแห่งหนี้

- มาตรา 320 อันจะ**บังคับให้เจ้าหนี้รับชำระหนี้แต่เพียงบางส่วน หรือให้รับชำระ หนี้เป็นอย่างอื่น** ผิดไปจากที่จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้นั้น ท่านว่าหาอาจจะบังคับได้ไม่
- มาตรา 321 ถ้าเจ้าหนี้ยอมรับการชำระหนี้เป็นอย่างอื่นแทนการชำระหนี้ที่ได้ตกลง กันไว้ ท่านว่า หนี้นั้นก็**เป็นอันระงับสิ้นไป** ถ้าเพื่อที่จะทำให้พอแก่ใจเจ้าหนี้นั้น ลูกหนี้รับภาระเป็นหนี้ อย่าง ใดอย่างหนึ่ง ขึ้นใหม่ต่อเจ้าหนี้ไซ้ร เมื่อกรณีเป็นที่สงสัย ท่านมิให้สันนิษฐานว่าลูกหนี้ได้ก่อ หนี้ขึ้นขึ้นแทนการ ชำระหนี้ ถ้าชำระหนี้ด้วยออก-ด้วยโอน-หรือด้วยสลักหลังตัวเงินหรือ ประทวนสินค้า ท่านว่าหนี้นั้นจะระงับสิ้นไปต่อเมื่อตัวเงินหรือประทวนสินค้านั้น ได้ใช้เงิน แล้ว
- มาตรา 324 เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าจะ**พึงชำระหนี้ ณ สถานที่ใด**ไซ้ร หาก จะต้องส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง ท่านว่า**ต้องส่งมอบกัน ณ สถานที่ซึ่งทรัพย์สินนั้น ได้อยู่ในเวลาเมื่อ ก่อให้เกิดหนี้**นั้น ส่วนการชำระหนี้โดยประการอื่น ท่านว่า**ต้องชำระ ณ สถานที่** ซึ่งเป็น ภูมิลำเนาปัจจุบันของเจ้าหนี้

ความระงับแห่งหนี้

- **มาตรา 325** เมื่อมิได้มีแสดงเจตนาไว้ในข้อความจ่ายในการชำระหนี้ ท่านว่า ฝ่ายลูกหนี้พึงเป็นผู้ ออกค่าใช้จ่าย แต่ถ้าค่าใช้จ่ายนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นเพราะเจ้าหนี้นี้ย้ายภูมิลำเนาที่ดี หรือเพราะการอื่นใดอันเจ้าหนี้ได้กระทำก็ดี ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเท่าใดเจ้าหนี้ต้องเป็นผู้ออก
- **มาตรา 326** บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับ**ใบเสร็จ**เป็นสำคัญจากผู้รับชำระหนี้ นั้น และถ้าหนี้ นั้นได้ชำระสิ้นเชิงแล้ว ผู้ชำระหนี้ชอบที่จะได้รับ**เวนคืนเอกสารอันเป็นหลักฐาน แห่งหนี้** หรือให้**ขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย** ถ้าและเอกสารนั้นสูญหาย บุคคลผู้ชำระหนี้ชอบที่จะให้ **จดแจ้งความ ขอร้องให้ลงไว้ในใบเสร็จหรือในเอกสารอีกฉบับหนึ่งต่างหากก็ได้**
- ถ้าหนี้นั้นได้ชำระแต่บางส่วนก็ดี หรือถ้าเอกสารนั้นยังให้สิทธิอย่างอื่นใดแก่ เจ้าหนี้อยู่ก็ดี ท่าน ว่าลูกหนี้ชอบแต่ที่จะได้รับ**ใบเสร็จ**ไว้เป็นคู่มือและให้**จดแจ้งการชำระหนี้**นั้น ลงไว้ในเอกสาร

ความระงับแห่งหนี้

- **มาตรา 340** ถ้าเจ้าหนี้แสดงเจตนาต่อลูกหนี้ว่าจะปลดหนี้ให้ ท่านว่าหนี้นั้น ก็เป็นอันระงับสิ้นไป ถ้าหนี้มีหนังสือเป็นหลักฐาน การปลดหนี้ก็ต้องทำเป็นหนังสือด้วย หรือต้อง เวนคิน เอกสารอันเป็นหลักฐานแห่งหนี้ให้แก่ลูกหนี้ หรือขีดฆ่าเอกสารนั้นเสีย
- **มาตรา 341** ถ้าบุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกัน โดยมูลหนี้อันมี วัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกัน และหนี้ทั้งสองรายนั้นถึงกำหนดจะชำระไซ้ ท่านว่าลูกหนี้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ย่อมจะหลุดพ้นจากหนี้ของตนด้วยหักกลบลบกันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกัน ในมูลหนี้ทั้งสองฝ่าย นั้น เว้นแต่สภาพแห่งหนี้ฝ่ายหนึ่งจะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้ บทบัญญัติดังกล่าวมาในวรรคก่อนนี้ท่านมิให้ใช้บังคับ หากเป็นการขัดกับเจตนา อันคู่กรณีได้แสดงไว้ แต่เจตนาเช่นนี้ท่านห้ามมิให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้บุคคลภายนอกผู้กระทำการ โดยสุจริต

ความระงับแห่งหนี้

- **มาตรา 349** เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้องได้ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ แห่งหนี้ไซ้รู้ ท่านว่าหนี้นั้นเป็นอันระงับสิ้นไปด้วยแปลงหนี้ใหม่ ถ้าทำหนี้มีเงื่อนไขให้กลายเป็นหนี้ปราศจากเงื่อนไขก็ดี เพิ่มเติมเงื่อนไขเข้าในหนี้ อันปราศจากเงื่อนไขก็ดี เปลี่ยนเงื่อนไขก็ดี ท่านถือว่าเป็นอันเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้นั้น ถ้าแปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ ท่านให้บังคับด้วยบทบัญญัติทั้งหลายแห่งประมวล กฎหมายนี้ว่าด้วยโอนสิทธิเรียกร้อง มาตรา 350 แปลงหนี้ใหม่ด้วยเปลี่ยนตัวลูกหนี้ นั้น จะทำเป็นสัญญาระหว่าง เจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ก็ได้ แต่จะทำโดยขึ้นใจลูกหนี้เดิมหาได้ไม่
- **มาตรา 353** ถ้าสิทธิและความรับผิดชอบในหนี้รายใดตกอยู่กับบุคคลคนเดียว ท่านว่าหนี้รายนั้นเป็นอันระงับสิ้นไป เว้นแต่เมื่อหนี้นั้นตกไปอยู่ในบังคับแห่งสิทธิของบุคคล ภายนอก หรือเมื่อสลักหลังตัวเงินกลับคืนตามความในมาตรา 917 วรรค 3

Thank You

Areas of Interest & Contact Information:

- Dr Pedithep Youyuenyong (อาจารย์ ดร.ปีดิเทพ อยู่ยี่นยง), LLB (School of Law, Bangkok University), LLM (School of Law, De Montfort University), PhD (School of Law, De Montfort University); Lecturer in Law, Faculty of Law, Chiang Mai University
- E-mail: pedithep.y@cmu.ac.uk Tel: +66.53.942920 Fax +66.53.942914 Fields of specialisation: Public Law, Environmental Law & Sports Law